

Nr 234.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter, m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogade förslag till förordning angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter,
dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

förordning angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter.

Med upphävande av häremot stridande bestämmelser förordnas som följer:

1 §.

Kronotionde, som erlægges till Lunds domkyrka för fastighet, till vilken domkyrkan ej har äganderätt, skall upphöra att utgå för tid efter år 1937 mot ersättning till domkyrkan av statsmedel.

Ersättningen skall utgå med tjugufem gånger utskyldens årliga belopp, därvid värdet av spannmål vari utskylden utgöres skall beräknas efter 1937 års tioåriga medelmarkegångspris litt. C med tillagd forsellönersättning av 8 öre kubikfoten för råg och korn samt 6 öre kubikfoten för havre.

2 §.

Domkyrkans rätt till städjeavgift vid åboombyten å domkyrkan förut tillhöriga fastigheter skall upphöra mot ersättning till domkyrkan av statsmedel med ett belopp av 3,140 kronor.

3 §.

Innehavare av i stad belägen fastighet, för vilken jordskyld utgår till domkyrkan, äger friköpa sig från skyldigheten att utgöra sådan avgift mot erläggande till domkyrkan av ett belopp motsvarande tjugufem gånger avgiftens årliga belopp.

4 §.

Ersättningsbelopp, varom i 1, 2 och 3 §§ sägs, skola, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, fonderas, och skall avkastningen användas till domkyrkans behov.

5 §.

Ränta, äcke- och dagsverkskorn samt kronotionde, som utgå till domkyrkan för fastighet vilken är för domkyrkans räkning utarrenderad, skola upphöra att utgå så snart det, med hänsyn till bestämmelse i gällande arrendekontrakt om skyldighet för arrendator att utgöra dylika avgifter, kan ske utan förlust för domkyrkan.

6 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning meddelas av Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1937.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och ecklesiastikdepartementen fråga om *upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter*.

Föredraganden anför:

»I skrivelse den 24 maj 1933, nr 240, har riksdagen gjort framställning därom, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida till Lunds domkyrka utgående avgifter av fastigheter, vartill äganderätten icke tillkomme domkyrkan, måtte kunna bringas att upphöra, samt att därvid ock toges i övervägande, huruvida och på vad sätt ränta och tiondespannmål av domkyrkans egna fastigheter ävensom domkyrkan tillkommande lösningsrätt vid försäljning utom börd måtte kunna upphöra, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med anledning av bland annat riksdagens förevarande framställning tillkallade chefen för finansdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts den 8 december 1933 lämnade bemyndigande numera kammarrådet H. Skoglund såsom sakkunnig att inom finansdepartementet biträda med utredning om upphörande av vissa å jorden vilande pålagor m. m., och har Skoglund med skrivelse den 31 mars 1936 överlämnat en promemoria, innefattande utredning jämte förslag till *förordning angående upphörande av vissa fastighetsavgifter till Lunds domkyrka* samt till *lag angående ändring av 20 § lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor*.

Över nämnda författningsförslag med promemoria hava yttranden avgivits av domkyrkorådet, domkapitlet och stiftsnämnden i Lund samt av länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län ävensom av kammarkollegiet.

Innan jag ingår på en redogörelse för förslaget torde först få beröras ett spörsmål, vilket omfattas av utredningen men som icke nu torde kunna bringas till lösning. Härvid syftas på frågan huruvida domkyrkan har rätt att vid överlåtelse enskilda emellan av vissa fastigheter, vilka tidigare till-

hört domkyrkan, utav köparen uppbära en avgift, så kallad *erkänsla*. Med avseende å denna avgift förhåller sig i korthet på följande sätt. Domkyrkan grundar sin befogenhet att uttaga avgiften, som beräknas till en procent av köpeskillingen, å två kungl. brev av den 27 augusti 1817 och den 26 oktober 1827. Avgiften anses utgöra en ekvivalent för den lösningsrätt, som på grund av stadgande i 4 kap. 5 § jordabalken tillkommer domkyrkan till utom börd försålda hemman, varav domkyrkan äger uppbära frälseränta. Avlösning enligt lagen den 8 november 1912 av domkyrkan tillhörig frälseränta inverkar, enligt uttryckligt stadgande i nämnda lags 20 §, icke på den rätt som domkyrkan kan äga till dylik avgift.

Beträffande innebörden av domkyrkans ifrågavarande rätt hava emellertid olika meningar gjort sig gällande. Den sakkunnige har sålunda, med hänvisning till ett av Kungl. Maj:t år 1842 i särskilt mål gjort uttalande, ansett domkyrkans befogenhet att uttaga avgiften vara beroende av överenskommelse med vederbörande köpare i varje särskilt fall om avstående av lösningsrätten, under det domkyrkorådet, under åberopande av bland annat några under senare tid meddelade domstolsavgöranden, ansett domkyrkan hava en ovillkorlig rätt till avgiften. Kammarkollegiet har i sitt yttrande närmast anslutit sig till den sakkunniges mening men med hänsyn till berörda domstolsavgöranden funnit frågan vara i viss mån oklar. Med den ståndpunkt den sakkunnige intagit har annan åtgärd till avgiftens upphörande av honom icke ansetts erforderlig än upphävande av stadgandet i förutnämnda 20 § i 1912 års lag, såvitt domkyrkan angår. I ett par av de avgivna yttrandena — av domkapitlet och en skiljaktig ledamot i kammarkollegiet — har framhållits, att frågan om upphörande av dessa avgifter borde upptagas till behandling först sedan domkyrkans rätt härutinnan blivit prövad av domstol i högsta instans.

På grund av vad i ärendet förekommit rörande domkyrkans rätt i ifrågavarande hänseende torde frågan huruvida och på vad sätt avgifterna skola bringas att upphöra icke lämpligen böra företagas till avgörande, innan ytterligare utredning kunnat förebringas rörande innebörden av denna rätt. Jag anser fördenskull, att förslaget i denna del icke kan upptagas i detta sammanhang.

Jag övergår nu till behandling av övriga i förslaget berörda avgifter.

Avgifternas uppkomst och beskaffenhet.

Enligt domkyrkans jordebok utgå av de från domkyrkan *försålda egen-domarna* följande årliga avgifter:

- a) ordinarie ränta,
- b) landgillespannmål,
- c) äcke- och dagsverkskorn samt
- d) kronotiondespannmål.

I domkyrkans stat upptagas bland domkyrkans inkomster av fastigheter tillika bland annat:

e) städjeavgifter vid åboombyten, och

f) jordskyldsmedel, sistnämnda avgift utgående — på ett undantag när — av stadsfastigheter.

Av domkyrkans *utarrenderade egendomar* utgå enligt jordeboken — förutom arrende — ordinarie ränta, äcke- och dagsverkskorn samt kronotonde-spannmål.

Rörande tillkomsten av Lunds domkyrkas jordegendomar må här anmärkas, att den första donationen av jordagods till domkyrkan ägde rum redan på 1000-talet och att domkyrkans fastighetsbestånd efter hand utökats genom gåvor dels av de danska konungarna och dels av enskilda. De domkyrkan tillhöriga egendomarna voro enligt åtskilliga under medeltiden utfärdade kungl. brev frikallade från utskylder till konungen. Vidare efterskänkte ärkebiskopen i Lund år 1156 den andel av den från domkyrkans hemman utgående tionde, som tillkom biskopen.

Reduktionen av kyrkligt gods i Danmark, som icke avsåg kyrkornas jordar, berörde icke heller Lunds domkyrkas egendomar. Domkyrkan synes i nyare tid i stort sett hava bibehållit sin frihet från skatter, och domkyrkans hemman likställdes i sådant avseende med adelns egendomar. Även av domkyrkans hemman utgående biskopstionde fick domkyrkan behålla; övrig biskopstionde indrogs däremot till kronan. Vid Skånes med flera landskaps införlivning med Sverige bekräftade svenska kronan de friheter och privilegier, som tillkommit de andliga och världsliga ständerna i landskapen. Efter föreningen med Sverige beviljades i Skåne en skatt, kallad terminsskatt, motsvarande de i gamla Sverige i hemmantalsrättan ingående gårdar m. m. Terminsskatten utgjorde för frälsehemman allenast hälften av det för skatte- och kronohemman bestämda beloppet. I överensstämmelse med vad som gällde för frälsehemman behöll domkyrkan av sina hemman halva terminsskatten.

Domkyrkans lantegendomar upplätos tidigare till brukande av landbor emot en summa penningar, städs målet, vilket utgick vid varje ombyte av landbo, samt mot skyldighet därjämte att till domkyrkan årligen utgöra landgille och andra prestationer, såsom äckor (körslor) och dagsverken. Dessutom ålåg det åborna att till domkyrkan erlægga den halva terminsskatt som åtnjöts av domkyrkan såsom frälseägare ävensom den tionde som enligt vad nyss anförts anslagits till domkyrkan. Dessa avgifter utgjorde i huvudsak domkyrkans inkomst av hemmanen.

Genom kungl. brev den 30 april 1766 medgavs att domkyrkans fastigheter finge försäljas till skatte. Vid skatteköpen skulle gälla bland annat följande villkor: I stället för städja (städs mål) skulle för hemmanen vid åboombyten erläggas ett års, respektive för vissa slags hemman två års räntor. För äckor och dagsverken skulle, när de icke utkrävdes in natura, till domkyrkan utgå kontant ersättning, som för helt hemman beräknades till 9 daler sm:t. Ehuru så icke uttryckligen stadgades, förutsattes att av hemmanen utgäen-

de landgillen och övriga avgifter även efter skatteköpen skulle utgöras till domkyrkan. I skatteköpbreven intogos även förbehåll om rätt för domkyrkan att lösa till sig hemmanen, då de såldes utom börd. Med tillämpning av berörda medgivande blevo hemman om tillhopa $85\frac{3}{8}$ mantal samt sju stycken lägenheter försålda till skatte. Sedan skatteköp förbjudits genom kungl. brev den 28 oktober 1773, hava ytterligare skatteköp av domkyrkohegman ej ägt rum; dock hava på grund av särskilda kungl. brev i ett par fall försäljning av domkyrkohegman på 1840-talet ägt rum i annan ordning, därvid jämväl förbehåll skett om utgörande av ränta och andra avgifter till domkyrkan. Då domkyrkan ägde sina hemman under frälsemannarätt och således innehade både jord- och ränteägarätt till hemmanen, kom domkyrkan genom hemmanens försäljning, därvid ränta förbehölls domkyrkan, att gentemot hemmansinnehavarna intaga en frälseränteägars rätt. Domkyrkans frälserätt har i särskilt mål bekräftats genom Kungl. Maj:ts dom den 9 maj 1843 (Schmidts jur. arkiv XIV s. 524).

Beträffande härefter de särskilda från de försålda egendomarna utgående avgifterna torde ytterligare följande upplysningar böra lämnas. Vad först angår ordinarie ränta och landgillespannmål må anmärkas, att landgillet ursprungligen bestämdes efter uppskattning av den nytta och fördel eller den nettoinkomst, egendomen kunde giva sin brukare, och åsattes dels i penningar, dels i persedlar. Landgillet började så småningom betraktas såsom en i det hela fast avgift, vilken med angivande av de särskilda naturapersedlarna infördes i domkyrkans jordeböcker. Sedan slutet av 1600-talet löstes den av domkyrkohegmanen utgående landgillespannmålen efter den årliga markegången, medan däremot de övriga i landgillet ingående persedlarna, vilka icke förekommo i markegångstaxan, betalades efter ett fixt pris, det så kallade kronovärdet. Från och med år 1860 löses landgillespannmålen efter 10-årigt medelmarkegångspris. Den del av landgillet som var åsatt i penningar eller betalades efter kronovärdet motsvaras i domkyrkans räkenskaper av ordinarie ränta. I den ordinarie räntan ingår även den domkyrkan tillkommande halva terminskatten, beträffande vars uppkomst hänvisas till vad tidigare anförts.

Såsom förut nämnts ålåg det domkyrkans åbor att till domkyrkan utgöra äckor och dagsverken eller ersättning därför. Denna skyldighet har sedermera enligt särskilda kungl. brev i början på 1800-talet ersatts med en årlig avgift, som beräknas efter $1\frac{1}{2}$ tunna korn för helt mantal att lösas med penningar efter årlig markegång (äcke- och dagsverkskorn).

Domkyrkans rätt till kronotiondespannmål grundar sig på ett kungl. brev av år 1557, varigenom domkyrkan förunnades den del av domkyrkohegmanen åvilande tionde, som eljest skulle hava indragits till kronan från biskopen. Denna avgift löses numera efter tioårigt medelmarkegångspris.

Ehuru domkyrkan, såsom nämnts, innehade sina fastigheter med frälsemannarätt, blevo till domkyrkan utgående ränta och kronotionde debiterade i kronans jordeböcker och räkenskaper samt avförda under anordningstiteln

'kyrkors underhåll', till dess med föranledande av förordningen angående förändring av grundräntor och kronotionde den 23 juli 1869 ändring vidtogs härutinnan. I nämnda förordning, enligt vilken räntor och kronotionde skulle indragas till statsverket mot ersättning medelst statsanslag i penningar, stadgades att förordningen icke inverkade på beskaffenheten eller utgörandet av de räntor som ägdes med frälserätt eller av sådan tionde som innehades under enskild äganderätt. Sedan fråga uppstått om tillämpning av nämnda förordning på domkyrkans räntor och kronotionde, förklarade kammarkollegiet genom beslut den 26 oktober 1874, att — enär domkyrkans rätt till sagda räntor och kronotionde grundade sig på hemmanens och lägenheter-nas av ålder åtnjutna frihet från utskylder till kronan och således vore att anse, räntorna lika med frälseräntor eller kyrkolandgillan, vilka senare enligt vad i allmänhet föreskrivits borde endast inom kolumn i jordeboken upptagas, samt kronotionden såsom sådan tionde, vilken under enskild äganderätt innehades och varpå stadgandena i samma förordning icke vore tillämpliga — ifrågavarande räntor och kronotionde icke skulle indragas till statsverket utan endast kvarstå inom kolumn i jordeboken.

Enligt år 1925 upprättad jordebok för Lunds domkyrka utgå av de försålda fastigheterna årliga avgifter, vilka, därest spannmålen beräknas efter 1935 års markegångstaxa, uppgå till följande belopp:

Ordinarie ränta ..... kr. 842: 96

Landgillespannmål (löses efter 10-årigt medelmarkegångspris)

Malmöhus län:

16.6473 hl. råg à 11: 86 ..... kr. 197: 44

90.6444 » korn à 10: 31 ..... » 934: 54

31.4059 » havre à 6: 42 ..... » 201: 63

Kristianstads län:

10.9914 hl. korn à 10: 01 ..... » 110: 02 » 1,443: 63

Äcke- och dagsverkskorn (löses efter årlig markegång)

Malmöhus län:

173.0888 hl. korn à 9: 60 ..... kr. 1,661: 65

Kristianstads län:

34.3119 hl. korn à 9: 10 ..... » 312: 24 » 1,973: 89

Kronotiondespannmål (löses efter 10-årigt medelmarkegångspris)

Malmöhus län:

68.1366 hl. råg à 11: 86 ..... kr. 808: 10

137.7563 » korn à 10: 31 ..... » 1,420: 27

64.5989 » havre à 6: 42 ..... » 414: 72

Kristianstads län:

14.0143 hl. råg à 11: 58 ..... » 162: 29

24.8674 » korn à 10: 01 ..... » 248: 92

7.1448 » havre à 6: 48 ..... » 46: 30 » 3,100: 60.

Summa kronor 7,361: 08.

Såsom förut nämnts förbehölls domkyrkan vid skatteköpen rätt till städja vid åboombyten med ett å två års räntor. Enligt av domkyrkokamrerarkontoret lämnad uppgift har under åren 1926—1935 städja debiterats med ett sammanlagt belopp av 1,256 kronor 32 öre eller sålunda i medeltal för varje år 125 kronor 63 öre.

Vidkommande av *stadfastigheter* utgående jordskyldsmedel till domkyrkan uppgå dessa enligt domkyrkans räkenskaper till ett sammanlagt belopp av endast 25 kronor 24 öre och utgöras från icke mindre än 31 stycken fastigheter. Tidigare uppingo jordskyldsmedlen till högre belopp men de hava under årens lopp på grund av avkortningar för obefintliga fastigheter och andra orsaker nedgått. Domkyrkans ifrågavarande inkomst torde grunda sig å vissa på 1500-talet emellan Lunds domkapitel, å ena sidan, samt borgmästare och råd i de skånska städerna, å den andra, ingångna, av konungen stadfästa kontrakt, enligt vilka domkyrkans gårdar i städerna skulle utlegas till städernas borgare för evärdlig tid med villkor, att legotagarna skulle bebygga och väl vidmakthålla gårdarna samt giva till domkyrkan skäligt landgille. Tomtinnehavarna, vilka i allmänhet erhållit lagfart å sina tomter å sådan tid, att de för fredande mot klander från domkyrkans sida kunna åberopa förordningen den 22 augusti 1881 om tjuguarig hävd (jfr N. J. A. 1910 s. 49), anses numera innehava tomterna med full äganderätt.

Vad härefter angår avgifterna av de *utarrenderade domkyrkohemmanen*, vilka avgifter såsom nämnts redovisas såsom ordinarie ränta, äcke- och dagsverkskorn samt kronotiondespannmål, torde beträffande deras uppkomst och sättet för deras utgörande få hänvisas till den tidigare lämnade redogörelsen. Sedan domkyrkans hemman numera icke bortstädjas utan utarrenderas i vanlig ordning, utgår av hemmanen varken städja eller landgillespannmål, vilken sistnämnda avgift torde hava uppgått i det i spannmål jämväl utgående arrendet. Enligt den ännu gällande 1859 års stadga angående vården och förvaltningen av Lunds domkyrka och hennes egendom skall vid utarrendering arrendatorn åläggas att utan avkortning å arrendet utgöra alla fastighetens onera, utskylder och åligganden av vad namn de vara må. Till följd härav torde det åligga arrendatorerna av ifrågavarande fastigheter att erlægga, förutom arrendeavgiften, fastigheten av gammalt åliggande ränta, tionde samt äcke- och dagsverkskorn.

Den sakkunniges förslag och däröver avgivna yttranden.

Beträffande först av de *försålda egendomarna* utgående ordinarie ränta, landgillespannmål samt äcke- och dagsverkskorn har den sakkunnige funnit, att dessa avgifter vore att betrakta såsom frälseskatteräntor och att lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor förty vore å dessa avgifter tillämplig. Någon ny lagstiftning för att bringa dem att upphöra vore således icke erforderlig utöver vad till

befordrande av en fullständig avlösning av frälse-skatteräntorna i allmänhet kunde befinnas påkallat.

Mot den sålunda uttalade meningen har erinran ej framställts i något yttrande.

Vad härefter angår kronotiondespannmålen har den sakkunnige föreslagit, att densamma skall upphöra att utgå för tid efter år 1937 emot ersättning till domkyrkan av statsmedel, vilken ersättning skall bestämmas till 25 gånger utskyldens årliga belopp, därvid värdet av spannmålen skall beräknas efter senast fastställda eller 1937 års tioåriga medelmarkegångspris litt. C med tillagd forsellönsersättning. Till motivering av detta förslag har anförts:

I sammanhang med beslutet om grundskatternas avskrivning medgavs genom förordningen den 11 september 1885 (nr 55) angående inlösen av skattefrälseräntor m. m. bland annat, att kronotionde, vilken åtföljde patronatsrätt inom vissa församlingar eller innehades under annan enskild äganderätt och utginge av jord till vilken tiondetagaren ej innehade äganderätt, finge, i mån som vederbörande ägare (tiondetagare) därom framställde anbud, för statsverkets räkning inlösas. Anbud om inlösen skulle göras inom ett år från dagen för förordningens utfärdande. Denna tid förlängdes sedermera upprepade gånger, sista gången beträffande kronotionde genom kungörelsen den 7 juni 1901 (nr 32 s. 4) till utgången av år 1903. Efter inlösningsen skulle utskylden i kronans hand behandlas såsom vanlig grundskatt. Bestämmelserna om grundskatternas avskrivning blevo förty å sådan inlöst kronotionde tillämpliga.

Till domkyrkan utgående kronotionde av de försålda eller eljest icke av domkyrkan ägda hemmanen torde vara av beskaffenhet att hava kunnat inlösas enligt 1885 års förordning, därest tiden för anbud därom numera icke gått till ända. De sakliga förutsättningarna för inlösen av nämnda tionde för statsverkets räkning torde emellertid föreligga, och den omständigheten att preklusionstiden utgått torde icke böra hindra en sådan inlösen, varigenom avgifterna skulle upphöra att utgå.

Enligt nämnda förordning skulle vid bestämmande av inlösensumman medeltalet av markegångsprisen för åren 1874—1883 läggas till grund för beräkning av värdet å utskylderna med tillagd forsellönsersättning av 8 öre kubikfoten för råg och korn samt 6 öre kubikfoten för havre. För skattefrälseräntornas del, beträffande vilkas inlösen enahanda bestämmelser gällt som för inlösen av kronotionde, har en för ränteägarna förmånligare beräkningsgrund numera införts. Enligt kungörelsen den 8 april 1927 (nr 96) angående inlösningspriset å till statsverket hembjudna skattefrälseräntor och lagen den 12 april 1935 om inlösen av vissa frälseräntor skall medeltalet av markegångsprisen för de sist förflutna tio åren läggas till grund. Då emellertid domkyrkans tionde löses efter 10-årigt medelmarkegångspris synes detta pris böra läggas till grund för inlösningssummans beräkning.

Enär full klarhet råder om vilka fastigheter under annans äganderätt än domkyrkans äro tiondeskyldiga till domkyrkan synes hinder icke möta att föreskriva att avgiftsskyldigheten skall upphöra vid en viss, för alla fastigheter gällande tidpunkt, vilken, under antagande att författningsbestämmelser i ämnet bliva utfärdade under år 1937, torde kunna bestämmas till utgången av nämnda år. Ersättningsbeloppets fastställande torde icke heller vålla några svårigheter, då kronans och domkyrkans jordeböcker inne-

hålla fullständiga uppgifter om de fastigheterna åliggande tiondeavgifterna. Det torde därför kunna uppdragas åt vederbörande länsstyrelse att uträkna och till domkyrkorådet utbetala ersättningsbeloppet. Till ledning för länsstyrelserna torde domkyrkorådet böra lämna uppgift å de fastigheter, för vilka tiondeskyldigheten skall upphöra, samt storleken av avgiften. Ersättningen torde böra utbetalas vid början av det kalenderår, från och med vilket avgifterna skola upphöra att utgå.

Emot den sakkunniges förslag i denna del, som *domkyrkorådet* godkänt, har allenast *kammarkollegiet* haft vissa erinringar att framställa. Kollegiet, som dock icke velat motsätta sig en lösning av frågan på sätt den sakkunnige föreslagit, har anfört följande:

Kronotionden äger historiskt sett sitt ursprung i den biskopstionde, som åvilat hemmanen. Domkyrkans nuvarande rätt till tionden torde dock kunna anses närmast grundad därpå, att vid hemmanens försäljning till skatte det å ömse sidor förutsatts, att tionden fortfarande skulle utgå. Med hänsyn härtill kunde det ifrågasättas, huruvida icke kronotionden borde anses utgöra allenast en post i frälseeskatteräntorna av hemmanen och alltså i avlösningshänseende behandlas på samma sätt som dessa räntor i övrigt. Med hänsyn till att ifrågavarande del av avgälderna genom kammarkollegiets beslut den 26 oktober 1874 förklarats utgöra kronotionde, vilken innehades under enskild äganderätt, samt att man därför kan antaga, att kronotionden skulle hava blivit till statsverket inlöst och avskriven, därest domkyrkan inom därför stadgad tid gjort framställning i ämnet, vill kollegiet emellertid icke motsätta sig den sakkunniges förslag, att kronotionden av hemmanen inlöses och avskrivs utan bidrag från jordägaren.

Vad angår städjeavgifterna vid åboombyten har den sakkunnige föreslagit, att jämväl dessa avgifter skola upphöra att utgå mot ersättning till domkyrkan av statsmedel med ett belopp motsvarande 25 gånger årliga medeltalet av den inkomst, som rätteligen bort tillkomma domkyrkan under åren 1926—1935, eller med i runt tal 3,140 kronor.

Även detta förslag har *domkyrkorådet* godkänt. *Kammarkollegiet* däremot har ansett tillräckliga skäl icke föreligga att behandla städjeavgifterna på annat sätt än frälseeskatteräntorna i övrigt. Städjeavgifterna hade nämligen icke sitt ursprung i en skatt utan grundade sig uteslutande på förbehåll vid skatteförsäljningen av hemmanen. Visserligen kunde det i avlösningssärende bliva vanskligt att uppskatta det årliga genomsnittsvärdet av städjeavgift, men denna svårighet vore icke större än i fråga om åtskilliga andra i frälseränta ingående förmåner, såsom exempelvis rätten till bärande träd. Värdet skulle i så fall beräknas på sätt stadgades i 9 § andra stycket i 1912 års lag.

Av *stadsfastigheter* utgående jordskyldsmedel anser den sakkunnige böra på det sätt bringas att upphöra, att vederbörande tomtinnehavare berättigas att, såsom i ett par fall redan ägt rum, friköpa sig från skyldigheten att utgiva jordskylden genom allt på en gång inbetala avgiftens efter 4 procent kapitaliserade belopp. Till motivering härav har i promemorian anförts bland annat följande:

Dessa avgifter grunda sig ursprungligen å privaträttsliga avtal, varigenom domkyrkan tillhöriga tomter upplåtits med ständig besittningsrätt mot årlig

avgift. Den sålunda upplåtna rätten torde motsvara den, som i allmänhet tillkommer innehavare av så kallad ofri tomt i stad. Innehavare av dylik tomt har icke ansetts vara underkastad skyldighet att vidkännas förhöjning i den för upplåtelsen bestämda avgiften (N. J. A. 1910 s. 659). Beträffande nu ifrågavarande till domkyrkan utgående jordskyldsbelopp synes icke heller hava vidtagits någon förhöjning i avgiften, i allt fall icke efter år 1698. På grund av vad sålunda anförts torde någon ökning i nu utgående jordskylder icke vara att påräkna för domkyrkan, helst tomtinnehavarna numera torde kunna göra gällande äganderätt till tomterna.

Emot detta förslag, som godkänts av *domkyrkorådet*, har erinran icke framställts.

Vidkommande av de *utarrenderade egendomarna* utgående ordinarie ränta, äcke- och dagsverkskorn samt kronotiondespannmål anser den sakkunnige, att desamma böra utan vidare avskrivnas, sedan de arrendekontrakt, uti vilka föreskrift om deras utgående meddelats, utlöpt. Härutinnan har den sakkunnige anfört följande:

Dessa avgifter utgjorde tidigare den inkomst, som domkyrkan såsom jordägare hade av sina hemman, och torde numera reellt sett icke kunna betraktas annat än såsom en del av de för hemmanen utgående arrendeavgifterna. De äro icke av beskaffenhet att böra avlösas eller för statsverkets räkning inlösas på sätt föreslagits i fråga om avgifterna från de försålda hemmanen. Anledning torde emellertid saknas att i domkyrkans jordebok och räkenskaper bibehålla dessa avgifter såsom särskilda inkomstposter. Som föreskrift i gällande arrendekontrakt om skyldighet för arrendatorerna att erlägga desamma måste antagas hava föranlett motsvarande nedsättning i de verkliga arrendebeloppen, synas samma avgifter icke kunna utan förlust för domkyrkan omedelbart avskrivas, utan torde de böra oavkortade erläggas, så länge de arrendekontrakt, uti vilka deras utgörande föreskrives, gälla. I de arrendekontrakt, som hädanefter upprättas, torde däremot sådan skyldighet icke böra åläggas arrendatorerna utan avgifterna ur domkyrkans jordebok och räkenskaper avskrivas, i den mån gällande arrendekontrakt utlöpa och avskrivning av dem kan ske utan förlust för domkyrkan.

Beträffande två domkyrkan tillhöriga fastigheter, lägenheten Keglinge mölleplats och utjorden Frierupsmarken nr 1, föreligger det särskilda förhållandet, att de icke äro i vanlig ordning utarrenderade utan innehavas av enskilda med ständig besittningsrätt. De av dessa fastigheter utgående avgifter, bestående för Keglinge mölleplats av jordskyld samt för Frierupsmarken av ränta, landgille, kronotionde och städja, har den sakkunnige ansett böra oförändrat utgöras, så länge den nuvarande dispositionen av lägenheterna består.

I denna del har förslaget mött erinran allenast såtillvida, att *kammarkollegiet* ansett kronotionden av Frierupsmarken böra av statsmedel inlösas på samma sätt som i fråga om domkyrkans övriga kronotionde.

**Departements-
chefen.**

Den förebragta utredningen torde giva vid handen, att vissa av de till domkyrkan från de *försålda fastigheterna* utgående räntor och avgifter äro att anse såsom frälseskatteräntor, för vilkas avlösning lagen den 8 november

1912 om avlösning av vissa frälseräntor bereder möjlighet. På föredragning av chefen för justitiedepartementet har Kun gl. Maj:t tidigare denna dag beslutit i proposition föreslå riksdagen bland annat sådan ändring av nämnda lag, att staten erhåller rätt att påkalla avlösning. Därest denna lagändring genomföres, lärer ytterligare åtgärd till upphörande av Lunds domkyrkas frälseräntor icke vara erforderlig. Sedan frälseräntorna sålunda upphört, torde jämväl den lösningsrätt som jämlikt 4 kap. 5 § jordabalken tillkommer domkyrkan till utom börd försålda hemman varav frälseränta utgår upphöra, alldenstund lösningsrätten har sin grund i domkyrkans frälserätt till hemmanen.

Beträffande frågan vilka av ifrågavarande avgifter skola anses utgöra frälseränta torde alla skäl tala för att, såsom även kammarkollegiet ansett, ordinarie ränta, landgillespannmål samt äcke- och dagsverkskorn utgöra i frälseräntan ingående poster. Vad beträffar städjeavgifterna grundar sig, såsom kammarkollegiet framhållit, domkyrkans rätt till dessa avgifter på förbehåll vid skatteförsäljningarna. De torde därför rätteligen vara att anse såsom en i frälseräntan ingående förmån. Värdet av denna förmån borde således rent principiellt sett ingå i frälseräntans avlösningssumma och ersättning för ifrågavarande förmån vid räntans avlösning tillkomma domkyrkan. Förutnämnda lagförslag innefattar jämväl sådan ändring av bestämmelserna i 1912 års lag, att statsverket skall gälda så stort belopp av frälseräntans avlösningssumma, att annuiteten å det förskott, som till räntans avlösning lämnas av statsverket, icke i något fall kommer att överstiga vad jordägaren förut haft att årligen erlægga i frälseränta. Därest denna lagändring genomföres, skulle sålunda ersättning för sådana i frälseränta ingående icke årliga förmåner som nu ifrågavarande städjeavgifter gäldas av statsmedel. Med hänsyn härtill och då det torde möta svårighet att beträffande varje särskild fastighet uppskatta förmånens värde — kammarkollegiets erinran, att enahanda svårighet föreligger redan nu beträffande uppskattningen av rätt till bärande träd, synes icke vara fullt riktig, då värdering av skogsbeståndet torde låta sig göra utan större svårighet — men totala värdet av förmånerna kan beräknas med ledning av vad under en längre tidsperiod bort tillkomma domkyrkan i sådana avgifter, synes upphörandet av ifrågavarande avgifter enklast böra ske på det sätt, den sakkunnige föreslagit och domkyrkorådet godkänt, eller sålunda att ersättning av statsmedel lämnas domkyrkan för förmånens upphörande med 25 gånger årliga medeltalet av vad i sådana avgifter bort tillkomma domkyrkan under åren 1926—1935 eller med i runt tal ett belopp av 3,140 kronor. En dylik lösning av frågan medför att ersättning för förmånens värde icke skall tagas i beräkning vid avlösning av domkyrkans frälseräntor. Uppenbart är, att de föreslagna bestämmelserna icke inverka på domkyrkans rätt att utkräva städjeavgifter för åboombyten, som inträffat före bestämmelsernas ikraftträdande.

Med avseende å kronotiondespannmål lärer densamma icke,

såsom kammarkollegiet antagit, vara att anse såsom en i frälseräntan ingående post. Frihet från kronotionde ingick nämligen icke i de sedvanliga frälsefriheterna, utan domkyrkans rätt till denna avgift torde grunda sig å särskild upplåtelse av kronan. Då, på sätt kammarkollegiet år 1874 uttalade, denna kronotionde innehaves under enskild äganderätt och således torde vara av samma beskaffenhet som den kronotionde, vilken blivit av statsverket inlöst enligt 1885 års förordning och därefter avskreven, torde statsverket nu böra i enlighet med den sakkunniges förslag, som domkyrkorådet godkänt och vars genomförande kammarkollegiet icke velat motsätta sig, verkställa inlösen av domkyrkans kronotionde av de försålda fastigheterna.

Förslaget om rätt för vederbörande innehavare av *stadsfastighet* att få friköpa sig från skyldigheten att till domkyrkan utgiva *jordskyldsmedel* synes välgrundat och biträdes av mig.

Icke heller har jag något att erinra emot förslaget om att från domkyrkans *utarrenderade egendomar* utgående ordinarie ränta, äck och dagsverkskorn samt kronotiondespannmål skola upphöra vid utlöpandet av de arrendekontrakt, i vilka föreskrift om deras utgörande meddelats. Vad angår avgälderna från de under ständig besittningsrätt upplåtna lägenheterna Keglinge mölleplats och Frierupsmarken nr 1 torde desamma såsom utgörande vederlag för besittningsrätten fortfarande böra utgå, till dess i samband med förändrad disposition av lägenheterna avgälderna kunna upphöra. Härutinnan torde den från sistnämnda lägenhet utgående kronotionde icke intaga någon särställning, utan lär den kronotionde böra åligga besittningsrättshavaren, så länge besittningsrätten äger bestånd.

Beträffande *beloppet av den ersättning* som, enligt vad tidigare anförts, av statsmedel skall utgå till domkyrkan för upphörande av rätten till kronotionde och städja har tiondeersättningen föreslagits till en summa, motsvarande 25 gånger utskyldens årliga belopp, därvid värdet av den spannmål, vari utskylden utgår, skall beräknas efter 1937 års tioåriga medelmarkegångspris litt. C med tillagd forsellönersättning av 8 öre kubikfoten för råg och korn samt 6 öre kubikfoten för havre. Efter 1935 års tioåriga medelmarkegångspris har utskyldens årliga belopp, enligt vad tidigare anmärkts, beräknats till 3,100 kronor 60 öre. Ersättningen för forsellönen utgör 91 kronor 24 öre. Då en beräkning efter 1937 års markegångspris, som ännu icke är bestämt, icke torde komma att nämnvärt inverka på storleken av det efter 1935 års pris uträknade tiondebeloppet, torde tiondeersättningen kunna beräknas till 79,796 kronor. Härtill kommer ersättningen för städjeavgifterna, vilken ersättning enligt förslaget skall utgöra 3,140 kronor. I runt tal torde alltså bägge ersättningsbeloppen kunna beräknas till 83,000 kronor. Då ifrågavarande ersättningsbelopp torde böra utbetalas till domkyrkan under nästkommande budgetår, lär anslag för ändamålet nu böra av riksdagen äskas. Till frågan om beredande av täckning härför torde jag senare få återkomma.

I anslutning till vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter.*»

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels antaga ifrågavarande förslag,
dels ock till Ersättning åt Lunds domkyrka för upphörd rätt till kronotionde och städja under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag
av ..... kronor 83,000.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. Wihlborg.